

~~_____~~

MINISTERIE VAN DEFENSIE

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

Aan:

- Zie verzendlijst

Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 3 18 79 51

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/94/095/2325	03 november 1994

Onderwerp: Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 41/94)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze,
Hoofd Afdeling Inlichtingen

~~_____~~
~~_____~~
~~_____~~
~~_____~~
~~_____~~
Kolonel - KLu

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 3 18 66 34

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

~~_____~~

[REDACTED]

VERZENDLIJST behorende bij brief MID nr. DIS/94/095/2325 d.d. 03 november 1994

AAN:

Coördinator van de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten
(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst
t.a.v. Dhr. [REDACTED]

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. plv DGPZ

NL-HPMV NAVO-Brussel

IMS/INT DIV, t.a.v. kol [REDACTED] d.t.v. HPMV

INTERN:

HMID
HACIV t.a.v. BCI
HA
HMA
CIC
Archief

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 3 18 66 34

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

[REDACTED]

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGEDIENST/CO

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

41/94

(Afgesloten 031400 NOV 1994)

Bosnië-Herzegovina

Bosnische (Moslim-)eenheden hebben de afgelopen week een aanzienlijke terreinwinst (naar verluidt meer dan 250 vierkante kilometer) geboekt tegen de Serviërs in de enclave rond Bihac (west-Bosnië). Het heeft er alle schijn van dat de Moslims, evenals elders in Bosnië-Herzegovina, proberen het feitelijke frontverloop in overeenstemming te brengen met de voorstellen van de internationale Contactgroep voor een territoriale verdeling van Bosnië-Herzegovina. In die voorstellen wordt de Moslims name rond Bihac een veel groter gebied toebedeeld dan zij tot dusverre feitelijk beheersten.

De militaire successen die het rond Bihac gelegerde Vijfde Bosnische Korps de afgelopen maanden heeft behaald zijn opmerkelijk. Nadat eerst de troepen van het voormalige Bosnische presidiumlid Abdic waren verjaagd, slaagt het Vijfde Korps er nu kennelijk ook in de Serviërs in de omliggende gebieden onder druk te zetten. Deze successen zijn des te opmerkelijker omdat het Vijfde Korps volledig geïsoleerd is van de andere Bosnische eenheden. Onduidelijk is dan ook waar het Korps de noodzakelijke logistieke voorraden en reserve-onderdelen verwerft. Het meest voor de hand ligt dat er met Serviërs en Kroaten uit de omliggende gebieden illegale transacties plaatsvinden, ondanks de politieke tegenstellingen.

De Bosnische Serviërs zijn kennelijk door het genoemde offensief verrast. Inmiddels heeft de Bosnisch-Servische politieke leider Karadzic voor dit gebied een toestand van totale oorlog uitgeroepen en beloofd het verloren gegane gebied te heroveren. Daarbij heeft hij onderstreept dat de Bosnisch-Servische eenheden (VRS) geen rekening zullen houden met de door de VN uitgeroepen "Veilige gebieden", wanneer blijkt dat van daaruit Moslim-aanvallen plaatsvinden. Aangezien Bihac één van deze "veilige gebieden" is, lijkt Karadzic met deze uitspraak te willen insinueren dat de VN de Moslims in bescherming neemt. Tevens lijkt hij te zinspelen op mogelijke gewapende confrontaties tussen Bosnisch-Servische eenheden (VRS) en UNPROFOR.

Hoewel er nog geen sprake is van een Servisch tegenoffensief bij Bihac, zijn er wel aanwijzingen dat VRS-eenheden uit andere delen van Bosnië-Herzegovina naar de omgeving van Bihac zijn overgebracht. Aangezien de VRS weliswaar een overwicht hebben in zware wapens, maar een relatief tekort aan infanterie, kan deze verplaatsing leiden tot verzwakking van hun posities elders in Bosnië-Herzegovina. Overigens zouden ook eenheden in de aangrenzende Krajina (de "Servische Re-

publiek" in Kroatië) in verhoogde staat van paraatheid zijn gebracht. Zoals bekend hebben in het verleden eenheden van de Krajina de Bosnische Serviërs rond de Bihac-enclave bijgestaan. Deze assistentie is echter slechts van beperkte omvang geweest, met name omdat de Kroatische Serviërs het zich niet kunnen veroorloven de verdediging van de UNPAs ernstig te verzwakken.

Overigens hebben Servische woordvoerders de UNPROFOR-troepen in de Bihac-enclave, die afkomstig zijn uit Bangladesh, ervan beschuldigd de Moslims te hebben gesteund bij hun offensief. Zij stellen Moslimstrijders krijgsgevangen te hebben genomen die hebben verklaard dat de Bengaalse militairen de Moslims hebben bewaard en van inlichtingen hebben voorzien. Tevens zouden zij vuursteun hebben verleend aan de Moslim-offensieven. Uit niets blijkt dat de betreffende beschuldigingen juist zijn. Onderstreept moet echter worden dat Bangladesh een islamitisch land is en lid is van de Organisatie van de Islamitische Conferentie, die zich in het verleden herhaaldelijk heeft opgesteld achter de Bosnische Moslims. Tegen die achtergrond zal bij sommige Bengaalse militairen zeker sprake zijn van sympathie voor de Bosnische Moslims.

In verband met de vermeende sympathie voor de Moslims bij UNPROFOR heeft de Chef Staf van de VRS, Milovanovic, gesteld dat brandstof voor de VN-eenheden in Bosnië-Herzegovina pas weer via Servisch gebied zal mogen worden aangevoerd wanneer de Moslims zich zullen hebben teruggetrokken op de linies van vóór de offensieven bij Bihac. In de praktijk blijkt echter dat juist de afgelopen dagen toestemming is verleend voor een aantal konvoeien over Bosnisch-Servisch gebied. Indien het dreigement van Milovanovic in de toekomst toch in de praktijk zou worden gebracht, kan dit ingrijpende consequenties hebben, vooral voor de UNPROFOR-eenheden in de oostelijke, volledig door de VRS omsingelde enclaves aan de Bosnische oostgrens (Srebrenica, Zepa, Gorazde).

Het opperbevel van de Bosnische strijdkrachten heeft UNPROFOR er formeel van beschuldigd gemene zaak te maken met de Serviërs. Evenals de VRS zou de VN-vredesmacht "ten koste van alles de huidige militaire situatie willen bevriezen". Met dat doel zou UNPROFOR Servische pelotons bij Sarajevo hebben vervoerd en gewonden afgevoerd. Deze beschuldigingen vormen ten dele een reactie op Servische beschuldiging dat UNPROFOR op de hand van de Moslims is, omdat de vredesmacht hen heeft behoed voor een totale nederlaag. Ten dele houden de Moslim-beweringen echter ook verband met het feit dat UNPROFOR in haar streven het formeel nog steeds heersende staakt-het-vuren te doen respecteren, de neiging heeft de partij die in het offensief is, te veroordelen, en daarmee de status quo bestendigt. Nu de Moslims mogelijkheden zien om de militaire druk op de Serviërs op te voeren, is niet uit te sluiten dat zij in conflict zullen komen met UNPROFOR.

De premiers van Bosnië-Herzegovina en Kroatië, Silajdzic en Valentic, hebben de afgelopen weken gezamenlijk bezoeken gebracht aan een aantal islamitische landen, waaronder Pakistan, Maleisië en Iran. Formeel hebben deze besprekingen uitsluitend betrekking gehad op intensivering van de economische betrekkingen met de genoemde landen. Vermeldenswaard is echter dat de bezochte landen zich voorstander hebben getoond van opheffing van het embargo op wapenleveranties aan de

Bosnische Moslims. Iran en Maleisië zijn er door de Bosnische Serviërs van beschuldigd betrokken te zijn bij wapenleveranties aan de Moslims. Het ligt voor de hand dat nieuwe leveranties onderwerp van gesprek zijn geweest. Eventuele wapenleveranties aan de Bosnische Moslims kunnen vrijwel uitsluitend plaatsvinden via Kroatisch grondgebied en vereisen derhalve een zekere betrokkenheid van Kroatische autoriteiten. Ook het feit dat beide premiers de genoemde reizen gezamenlijk hebben gemaakt, duidt daarop. Ongetwijfeld ontvangt Kroatië een deel van de wapens die via haar grondgebied naar de Bosnische Moslims worden gesmokkeld.

In dit verband is vermeldenswaard dat er aanwijzingen zijn voor een zekere teleurstelling bij de Kroatische regering over het verloop van de discussie over mogelijke opheffing van het embargo. Zij had kennelijk gehoopt dat een opheffing van het wapenembargo tegen de Moslims, waartoe de Amerikaanse regering vorige week bij de Veiligheidsraad een voorstel heeft ingediend, ook voor Kroatië zou gelden. In de ontwerp-resolutie wordt dit verband echter niet gelegd. Bovendien is het uiterst onwaarschijnlijk dat de Veiligheidsraad met dit voorstel zal instemmen. Om die redenen ziet Kroatië kennelijk in verdere samenwerking met de Moslims een mogelijk middel om door clandestiene wapenaankopen ook de eigen bewapening te verbeteren.

Bosnische en Kroatische regeringsfunctionarissen hebben onlangs aangekondigd nieuwe pogingen in het werk te zullen stellen om de overeenkomsten om een onderlinge Federatie te vormen, nieuw leven in te blazen. In dat kader zal onder meer buitenlandse bemiddeling worden ingeroepen. Zoals reeds eerder gemeld, is sprake van grote onenigheid over de invulling van de Federatie. Deze wordt met name veroorzaakt door onderling wantrouwen. De Bosnische Kroaten lijken in de praktijk nog steeds voorrang te geven aan hun streven naar een Groot-Kroatië en in dat kader toenadering tot de Serviërs te zoeken. Zij hebben echter ontegenzeggelijk ook gezamenlijke belangen met de Moslims (onder meer bij het ontduiken van het wapenembargo). Het blijft echter twijfelachtig of pogingen om de Federatie uit te bouwen, zullen slagen.

EU-bemiddelaar Owen heeft in een interview in een "Joegoslavisch" dagblad gesteld dat Bosnische Kroaten en Moslims brandstof leveren aan de Bosnische Serviërs. Ook heeft hij aangegeven dat er zijns inziens nog smokkelhandel plaatsvindt van buiten Bosnië-Herzegovina, al noemde hij de "Joegoslavische" boycotmaatregelen tegen de Bosnische Serviërs in grote lijnen succesvol. Owen stelde dat dergelijke illegale praktijken in zijn visie een bedreiging voor de vrede vormen en derhalve moeten worden beëindigd. Anderzijds stelde hij te betwijfelen of zo'n beëindiging afdoende zou zijn om de Bosnisch-Servische politieke leiding ertoe te bewegen alsnog in te stemmen met de voorstellen van de Contactgroep.

Het lijkt nauwelijks twijfel dat er in alle delen van het voormalige Joegoslavië uit winstbejag transacties plaatsvinden, ongeacht of deze politiek wenselijk zijn. Zo is het waarschijnlijk dat de Bosnische Serviërs inderdaad brandstof aankopen bij hun tegenstanders. Onduidelijk is echter of dit voldoende is om in alle behoeften te voorzien. Zoals reeds eerder gemeld, zijn er aanwijzingen dat

de toevoer van (militaire) goederen uit "Joegoslavië" naar de Bosnische Serviërs niet volledig is stopgezet.

Kroatië

Eind vorige week hebben in Zagreb opnieuw besprekingen plaatsgevonden tussen vertegenwoordigers van de Kroatische regering en van de Krajina. Formeel waren deze besprekingen bedoeld om de (economische) betrekkingen tussen de Serviërs en Kroaten te verbeteren. Waarschijnlijk stond op de agenda ook het vredesvoorstel dat de afgelopen tijd door de Russische en Amerikaanse ambassadeurs in Kroatië en vertegenwoordigers van VN en EU is geformuleerd met als doel een doorbraak in de politieke impasse in Kroatië te forceren.

De Russische ambassadeur in Kroatië, Kerestedzhiyants, heeft in een interview met een Russisch blad details bekend gemaakt van dit voorstel. Volgens hem zullen de UNPAs-Noord en -Zuid een autonoom gebied worden binnen het Kroatische staatsverband. Over de toekomstige status van de overige twee UNPAs zou nog geen beslissing zijn genomen. Volgens het betreffende interview zouden de Kroatische Serviërs het recht krijgen op "speciale betrekkingen" met "Joegoslavië". Overigens werd benadrukt dat deze voorstellen niet aan de strijdende partijen zijn gepresenteerd in de vorm van een ultimatum, maar als een bemiddelingsvoorstel.

Opmerkelijk is de formulering die Kerestedzhiyants bezigt met betrekking tot de beide oostelijke UNPAs. Vermoedelijk gaat het compromisvoorstel ervan uit dat UNPA-west, dat vóór de oorlog een vrijwel even groot aantal Serviërs als Kroaten had en geïsoleerd ligt van de overige UNPAs, zonder bijzondere status in het Kroatische staatsverband zal worden geïntegreerd. UNPA-oost daarentegen, dat aan "Joegoslavië" grenst en daarmee nauwe (economische) betrekkingen heeft, zou vermoedelijk los komen te staan van zowel de Krajina als Kroatië en feitelijk op een of andere wijze met "Joegoslavië" verbonden worden.

Zoals reeds eerder gemeld, bevat dit voorstel elementen die door beide partijen in het verleden onaanvaardbaar zijn genoemd. Zo heeft de regering van Kroatië stelselmatig benadrukt geen genoegen te zullen nemen met minder dan herstel van haar gezag over de gehele Krajina, waarbij slechts een beperkte mate van autonomie voor een tweetal districten bespreekbaar zou zijn. De Krajina streeft daarentegen naar volledige onafhankelijkheid van Kroatië. Vooralsnog zijn er geen redenen om aan te nemen dat het internationale voorstel (informeel aangeduid als Z4) tot een doorbraak zal kunnen leiden.

In ieder geval heeft de minister van Buitenlandse Zaken van de Krajina, Babic, kort vóór de besprekingen in Zagreb aangekondigd dat hij de bijeenkomst met Kroatische regeringsvertegenwoordigers niet zou bijwonen. Babic vormt een exponent van de radicaal-nationalistische stroming in de Kroatisch-Servische politiek, die zich bij voorbaat verzet tegen onderhandelingen met de Kroatische regering. Vermoedelijk houdt zijn afwezigheid verband met dit verzet.

Vorige week heeft een ontmoeting plaatsgevonden tussen de ministers van Buitenlandse Zaken van "Joegoslavië" en Kroatië, Jovanovic en Granic. Na afloop zijn geen gegevens bekend gemaakt over de resultaten van de besprekingen; slechts is aangekondigd dat beide politici elkaar regelmatig willen blijven ontmoeten in de wederzijdse hoofdsteden. Naar verluidt zou Jovanovic hebben aangeboden Kroatië diplomatiek te erkennen binnen zijn internationaal erkende grenzen, mits dat land zou oproepen tot opheffing van de sancties tegen "Joegoslavië". Het voorstel van Jovanovic zou voor Granic onbespreekbaar zijn geweest.

Indien bevestigd, geeft dit bericht nieuw voedsel aan het vermoeden dat "Joegoslavië" bereid is formeel afstand te nemen van het streven naar een Groot-Servische staat, mits dit kan leiden tot een ook in economisch opzicht zinvolle verlichting van de sancties tegen het land. Daarbij moet "Joegoslavië" echter rekening houden met de belangen van de Kroatische Serviërs, vooral om de extreem-nationalistische Servische oppositie de wind uit de zeilen te nemen. Ook wil de Servische president Milosevic, ondanks de door Jovanovic genoemde bereidheid Kroatië te erkennen, vermoedelijk nog steeds de staatkundige aaneensluiting van alle Serviërs op langere termijn niet definitief blokkeren.

Milosevic heeft overigens tegenover Owen aangegeven dat een eventuele erkenning van Kroatië afhankelijk is van garanties voor de "legitieme rechten" van de Kroatische Serviërs. Daarbij werd niet nader aangegeven op welke "rechten" Milosevic doelde. Vermoedelijk wil hij concrete toezeggingen vermijden in de hoop zonder werkelijke concessies een verdere verlichting van de sancties dichterbij te brengen. Aangenomen moet worden Milosevic een eventuele erkenning van Kroatië tenminste afhankelijk zou stellen van verregaande autonomie (op gebied van bestuur, wetgeving, belasting en handhaving van de openbare orde) alsmede van het recht voor de Kroatische Serviërs op bijzondere betrekkingen met "Joegoslavië".

Kroatië zal vermoedelijk niet bereid zijn op korte termijn mee te werken aan opheffing van de sancties tegen "Joegoslavië", zo lang daar geen werkelijke concessies tegenover staan. De sancties zijn immers één van de belangrijkste middelen om de opstelling van Milosevic te beïnvloeden. Het feit dat beide ministers zijn overeengekomen elkaar regelmatig te ontmoeten, wijst er echter op dat beide regeringen mogelijkheden zien voor een verdere normalisering van de bilaterale betrekkingen. Zoals reeds eerder gemeld, waren er in het verleden aanwijzingen dat "Joegoslavië" en Kroatië in onderling overleg werken aan een vredesregeling die zowel (delen van) Bosnië-Herzegovina als Kroatië zou omvatten.

Slovenië

De Sloveense premier Drnovsek heeft verklaard dat zijn land ten tijde van het uiteenvallen van het voormalige Joegoslavië de jurisdictie en soevereiniteit over de gehele baai van Piran had gevestigd en dat deze situatie in zijn visie niet veranderd is. Daarmee stelt hij feitelijk dat deze baai in zijn geheel deel uitmaakt van de Sloveense territoriale wateren. Dit vormt een provocatie aan het

adres van Kroatië, dat stelt dat de grens met Slovenië midden door de baai loopt. Daardoor zou Slovenië slechts toegang tot de Adriatische Zee hebben via Italiaanse of Kroatische wateren.

Er is reeds lange tijd sprake van latente grensgeschillen tussen Slovenië en Kroatië, die niet alleen betrekking hebben op de baai van Piran. Zoals gemeld heeft het Sloveense parlement onlangs een resolutie aanvaard waarin vier Kroatische dorpen op het schiereiland Istrië als Sloveens grondgebied worden aange-merkt. Tenslotte bestaat er onenigheid over het grensverloop in de hoogvlakte ten westen van de Kroatische hoofdstad Zagreb. Hoewel de Sloveense regering inmiddels heeft verklaard dat de genoemde parlamentsresolutie niet strookt met de positie van de regering, lijken de betrekkingen tussen beide landen te verslechteren. Kort na de uitspraak van Drnovsek heeft de Kroatische politie twee Sloveense vissersboten gedwongen de (Kroatische delen van de) Piran-baai te verlaten. Overigens blijft een gewapend conflict tussen beide landen onwaarschijnlijk, omdat zij daarbij geen van beide belang hebben.

Conclusie/voorzicht

De recent gemelde militaire successen van het Bosnische regeringsleger in de omgeving van Bihac zijn opmerkelijk. Zij zijn vermoedelijk bedoeld om het feitelijke frontverloop in overeenstemming te brengen met de voorstellen van de Contactgroep voor een territoriale verdeling van Bosnië-Herzegovina. Er zijn aanwijzingen dat de Serviërs troepen van elders overbrengen naar de omgeving van Bihac; dit zou hun militaire positie in andere delen van Bosnië-Herzegovina kunnen aantasten.

Zowel Bosnische Serviërs als Moslims hebben UNPROFOR opnieuw beticht van partijdigheid. Deze beweringen houden deels verband met het feit dat UNPROFOR melding maakt van veranderingen in de status quo, hetgeen in het nadeel werkt van de partij die offensieve operaties voert.

Het gezamenlijke bezoek van de premiers van Kroatië en Bosnië-Herzegovina aan een aantal islamitische landen heeft vermoedelijk tot doel de mogelijkheden van nieuwe wapenleveranties, en daarmee ontduiking van het wapenembargo, te onderzoeken.

Vooralsnog zijn er geen aanwijzingen dat het voorstel dat onder auspiciën van VS, Rusland, EU en VN is uitgewerkt om de impasse in Kroatië te doorbreken, kans van slagen heeft. Er is echter sprake van hernieuwde toenadering tussen "Joegoslavië" en Kroatië, die kan uitlopen op een gezamenlijk streven om een oplossing uit te werken voor de problematiek in zowel Bosnië-Herzegovina als Kroatië zelf. Het belangrijkste struikelblok voor zo'n oplossing blijft echter de fundamentele onenigheid over de toekomstige status van de Krajina.